

Czvittinger a finnugor nyelvrokonságról

Kétszázötven évvel ezelőtt jelent meg első nagy irodalomtörténeti adattárunk, CZVITTINGER DÁVID latin nyelvű Specimenje.¹ Kétszázötven éve annak, hogy a selmeci születésű szerző helyet adott munkájában a finnugor nyelvrokonság gondolatának: az OTROKOSI FÓRIST bíráló ECCARDUS (ECKHART) szavainak.

Nemcsak a negyed évezredes forduló késztet a CZVITTINGERŐL való emlékezésre, hanem az is, hogy ő az egyik első magyar ember, aki a finnugor nyelvhasznítás gondolatát tudomásul veszi, sőt terjeszti is.² PÁPAY JÓZSEF³ és ZSIRAI⁴ nem említi őt, nagy nyelvészeti folyóirataink mutatói sem utalnak munkájára.

Hadd idézzük szavait szórul szóra: [150. l.:] *Cenforia virgula F. Foris Ottrokocsium notavit Joh. Georg. Eccardus, Hiftoriarum in Academia Julia PP. in Diff. Inaugurali de Ufu &* Præstantia Studii Etymologici, habita Helmftadii A. 1706. in 4. 13. plagul. in eadem demonstrare fatagens: Fr. Foris Ottrokocsium in Originibus suis Hungaricis Hunnos & Hungaros diverfas planè olim Nationes confudiffe, easqve pro una eadem- [151. l.:] qve natione falsò venditaffe. Ejus verò Dissertationis summaria comprehensio, circa hanc quidem materiam, est sequens :*

Hunos & Hungaros diverfas olim fuiffe nationes, & primos quidem generis Slavonici, adversus Franciscum Foris Ottrokocsium, qui in *Originibus suis Hungaricis* eas nuper confudit, demonstratur. Hungaros contra cum longe diffitis Finnis unam olim gentem fuiffe asseritur, qvam cognationem jam agnovisse dicitur Comenius & Stiernhelmus, qui in Gothicorum Evangeliorum præfatione miratur, qvòd in *Lexico Ungarico Molnari* bene multa vocabula Ungarica invenerit Finnis communia. Nostro etiam ævo peregrinantes curiosi post Siberiam in magna illa Tartaria, unde ortum trahunt Ungari, invenere, qui [!] Finnicæ cognatam lingvam adhuc loqverentur. Ex qvo concluditur, Finnicam lingvam olim longe lateqve vno tractu se extendiffe per extimas & septentrionales Europæ Aliæqve partes, & a Slavi-

¹ Davidis Czvittingeri Nob. Hvng. Specimen Hungariæ Literatæ... Francofvrti et Lisiæ... Anno MDCCXI. — A Specimenre l. KENYERES IMRE: A magyar irodalomtörténetírás fejlődése a XVIII. században. Budapest, 1934. 8—17. l.

² SZABÓ KÁROLY Régi Magyar Könyvtárának III. kötete a Specimen 25 példányának lelőhelyét közli.

³ A magyar nyelvhasznítás története. Budapest, 1922. MNyKk. I/3.

⁴ Finnugor rokonságunk. Budapest, 1937. — * E jel alakja más az eredetiben.

cis [!] demum populis, septentrioni fe infundentibus, interruptam fuiffe disjunctamque.

ECKHARTnak CZVITTINGERTől idézett részletét az eredetivel összevetve, csak jelentéktelen eltéréseket találtam.

A finn—magyar nyelvrokonságnak ez az említése aránylag korai, hiszen mai tudásunk szerint csak a XVII. században fedezték föl e két nyelv atyafiságát; talán mondanunk sem kell, hogy a finnel (tehát a magyarral is) rokon szibériai és nagy-tatárországi nyelvekre való utalás szintén modern gondolat volt.

1961. október.

VÉRTES O. ANDRÁS